

Hoe leraren hun verwachtingen vormen

Veel verschillende factoren spelen een rol in de manier waarop leraren hun verwachtingen ten aanzien van hun leerlingen vormen. Dat kunnen factoren aan de kant van de leerling zijn maar ook kenmerken van de school.

Kenmerken van de leerling

Factoren die samenhangen met de leerling zijn: de eerdere prestaties van de leerling, de sociaaleconomische status (SES) van de ouders, de etniciteit of migratieachtergrond van de leerling, het gedrag en de motivatie van de leerling en gender.

Eerdere prestaties van de leerling

De reviewstudie van Wang, Rubie-Davies en Meissel (2018) van onderzoek naar hoge verwachtingen na 1968, laat zien dat in de eerste 20 jaar van het onderzoek naar het vormen van hoge verwachtingen bij leraren, de focus lag op de invloed van de factor eerdere prestaties van de leerling.

Sociaaleconomische status en opleiding van de ouders

In volgende studies werden ook andere factoren onderzocht die de verwachtingen van leraren beïnvloeden. Als tweede factor kwamen het opleidingsniveau en de SES van de ouders aan bod. Fitzpatrick, Côté-Lussier en Blair lieten in hun onderzoek in 2016 zien dat leraren verwachtingen vormen op basis van hoe verzorgd de leerlingen eruitzien, waarbij de leraren het uiterlijk gebruiken als een indicatie van de SES van de ouders. In 2018 deden Pit-ten Cate en Glock onderzoek naar het verschil in houding van leraren ten opzichte van leerlingen met hoogopgeleide en leerlingen met laagopgeleide ouders. Daaruit blijkt dat leraren – onbewust – een hogere verwachting hebben van leerlingen met hoogopgeleide ouders. Verreweg de meeste studies laten zien dat de SES van de ouders invloed heeft op de verwachtingen die leraren hebben van de leerlingen (Wang et al., 2018).

Etniciteit en migratieachtergrond van de leerling

De derde factor in het onderzoek naar verwachtingen van leraren omvatte de etniciteit en migratieachtergrond van leerlingen. Leraren blijken een lagere verwachting te hebben van leerlingen met een migratieachtergrond (Pit-Ten Cate & Glock, 2018). In 2016 toonden Peterson, Rubie-Davies, Osborne en Sibley aan dat leerlingen van leraren die hoge

Hoge verwachtingen gaan over (n)u

Lectoraat Didactiek van de hoge verwachtingen

verwachtingen van hen hebben, aan het eind van het jaar beter kunnen lezen en zij troffen deze effecten aan bij alle etnische groepen in hun onderzoek. Ze maakten daartoe onderscheid tussen impliciete en expliciete verwachtingen. Expliciete verwachtingen zijn de verwachtingen waarvan die leraren zich bewust zijn en waarover zij zich uitlaten. Impliciete verwachtingen zijn de verwachtingen waarvan leraren zich vaak niet eens bewust zijn, maar die wel doorwerken in hun gedrag. Zo vonden Amerikaanse onderzoekers dat leraren bijvoorbeeld – onbewust – lagere verwachtingen hebben van de leervermogens van leerlingen met een voornaam die duidt op een andere etnische groep (Anderson-Clark, Green & Henley, 2008). Ook Nederlands onderzoek laat dit patroon zien. Leraren met lage verwachtingen van leerlingen met een migratieachtergrond zien deze leerlingen als minder intelligent en schrijven hen minder kansen op schoolsucces toe. De verschillen tussen de leerprestaties van leerlingen met en leerlingen zonder migratieachtergrond zijn in de klassen van deze leraren groter dan in klassen van leraren die blijk geven van hogere verwachtingen. Terwijl prestaties van leerlingen met een migratieachtergrond negatief worden beïnvloed, worden de prestaties van leerlingen met een Nederlandse oorsprong positief beïnvloed, zij gaan juist beter presteren (Van den Bergh, Denessen, Hornstra, Voeten & Holland, 2010).

Motivatie van de leerling

De motivatie van leerlingen is een vierde factor op basis waarvan leraren hun verwachtingen vormen. De motivatie van leerlingen heeft namelijk invloed op hun leerprestatie (Cerasoli, Nicklin & Ford, 2014). De inschatting door leraren van de motivatie van een leerling heeft invloed op de verwachtingen die zij hebben van de leerprestaties van die leerling: een positieve inschatting van de motivatie van de leerling leidt tot een hoge verwachting van de leerprestaties van die leerling. Maar de inschatting van leraren over hoe gemotiveerd leerlingen zijn, is lang niet altijd correct en dus kan die inschatting leiden tot verkeerde verwachtingen van de leerling (Fitzpatrick et al., 2016)

Gender

Gender wordt in diverse onderzoeken genoemd als vijfde factor bij het vormen van verwachtingen. Zo vonden Muntoni en Retelsdorf (2018) dat leraren die stereotypische overtuigingen ten aanzien van meisjes hebben, hogere verwachtingen hebben van hun leesniveau, en vervolgens vonden de onderzoekers dat de meisjes inderdaad beter presteren met lezen. Er is echter ook onderzoek dat laat zien dat gender geen invloed heeft op de verwachting van leraren (zie bijvoorbeeld Hornstra, Denessen, Bakker, van den Bergh & Voeten, (2010). Het lijkt erop dat we op dit moment over de invloed van gender nog geen definitieve uitspraak kunnen doen (Wang et al., 2018). Maar het inzicht in het tot stand komen van schooladviezen maakt het waarschijnlijk dat gender wel invloed heeft op de

Hoge verwachtingen gaan over (n)u

Lectoraat Didactiek van de hoge verwachtingen

verwachtingen van leraren. De schooladviezen van leraren aan leerlingen die naar het voortgezet onderwijs gaan, laten zien welke verwachtingen leraren hebben van hun leerlingen. In 2020 kregen meisjes (en overigens ook leerlingen met ouders in een lage SES en leerlingen met een migratieachtergrond) net als in voorgaande jaren gemiddeld een lager schooladvies dan jongens (respectievelijk leerlingen met een hoge SES en geen migratieachtergrond); dit advies werd door het niet-doorgaan van de cito-toets (dankzij de coronapandemie) niet bijgesteld (Hartgers, Traag & Wielenga, 2021).

Kenmerken van de school

Naast factoren betreffende de leerling zijn er ook op het niveau van de school kenmerken die invloed hebben op de verwachtingen van leraren. Kenmerken van de school zijn te onderscheiden in de kenmerken van de klassen en de cultuur van de school.

Kenmerken van de school

Wang et al. (2018) noemen op basis van hun reviewstudie de volgende factoren op schoolniveau die de verwachtingen van leraren beïnvloeden: (1) de prestaties van de klassen, (2) de SES van de meerderheid van de ouders van de school en (3) de etnische samenstelling van de leerlingpopulatie. Leraren blijken hogere verwachtingen te hebben van hun leerlingen als ze lesgeven aan een goed presterende klas, als de SES van de meerderheid van de ouders hoog is en als de leerlingpopulatie van de school overwegend 'wit' is.

Cultuur van de school en van de klas

De cultuur van de school bepaalt mede hoe een leraar lesgeeft (Hargreaves & Fullan, 2012). En dit heeft weer invloed op zijn verwachtingen ten aanzien van zijn leerlingen. Cultuur is een min of meer vaste verzameling van routines, regels en normen, die het gedrag van mensen leiden (Schein, 2004). Als leidinggevend met leraren en leraren onderling hoge verwachtingen als leidend principe hebben voor hun omgang met elkaar, zal dat ook invloed hebben op hun verwachtingen van hun klassen en leerlingen.

De verwachtingen van leraren ten aanzien van de leerlingen hebben niet alleen invloed op de leerprestaties en de motivatie van de individuele leerlingen, maar ook op de cultuur in de klas in haar geheel. Het voorbeeld dat zij geven met die verwachtingen heeft namelijk invloed op de manier waarop leerlingen met elkaar omgaan. In het onderwijs blijkt bijvoorbeeld dat het hebben van hoge verwachtingen van een klas meer invloed heeft op het leren van een leerling dan het hebben van hoge verwachtingen van de individuele leerling (Rubie-Davies, 2015).

Hoge verwachtingen gaan over (n)u

Lectoraat Didactiek van de hoge verwachtingen

Ik heb laten zien dat de verwachtingen van een leraar worden gevoed door (informatie over) de situatie van een leerling. Babad (2009) concludeert dat sommige leraren gevoeliger zijn voor informatie over studenten (over bijvoorbeeld etniciteit of SES) dan andere leraren. Rubie-Davies (2007) onderscheidt in lijn met Babad leraren met hoge verwachtingen en leraren met lage verwachtingen, als een kenmerk van die leraren. Klassen van leraren met hoge verwachtingen laten meer leerwinst zien dan klassen van leraren met lage verwachtingen (Li & Rubie-Davies, 2017). Wellicht heerst in de klassen van leraren met hoge verwachtingen een andere cultuur dan in klassen van leraren met lage verwachtingen. Later zal ik hier verder op ingaan, omdat de cultuur van de klas en de school iets is waar docenten invloed op hebben (Sluismans & Segers, 2018). Cultuur wordt namelijk steeds vormgegeven en beïnvloed door de manier waarop docenten met leerlingen en met elkaar omgaan, en als die omgang verandert, kan daardoor ook de cultuur veranderen (Schein, 2004).

Referenties

- Anderson-Clark, T., Green, R., & Henley, T. (2008). The relationship between first names and teacher expectations for achievement motivation. *Journal of Language and Social Psychology, 27*(1), 94-99. doi: 10.1177/0261927X07309514
- Babad, E. (2005). Guessing teachers' differential treatment of high- and low-achievers from thin slices of their public lecturing behavior. *Journal of Nonverbal Behavior, 29*, 125-134. doi: 10.1007/s10919-005-2744-y
- Cerasoli, C. P., Nicklin, J. M., & Ford, M. T. (2014). Intrinsic motivation and extrinsic incentives jointly predict performance: A 40-year meta-analysis. *Psychological Bulletin, 140*, 980-1008. doi:10.1037/a0035661
- Hornstra, L., Denessen, E., Bakker, J., Van den Bergh, L., & Voeten, M. (2010). Teacher attitudes toward dyslexia: Effects on teacher expectations and the academic achievement of students with dyslexia. *Journal of Learning Disabilities, 43*, 515-529. doi:10.1177/0022219409355479
- Fitzpatrick, C., Côté-Lussier, C., & Blair, C. (2016). Dressed and groomed for success in elementary school: Student appearance and academic adjustment. *The Elementary School Journal 1*(17), 30-45.
- Hargreaves, A., & Fullan, M.G. (2012). *Professional capital. Transforming teaching in every school*. New York: Routledge
- Hartgers, M., Traag, T., & Wielenga, L. (2021, 13 april). *De schooladviezen in groep 8: verschillen tussen groepen leerlingen*. Geraadpleegd op 15 mei 2021, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/de-schooladviezen-in-groep-8-verschillen-tussen-groepen-leerlingen>
- Muntoni, F., &

Hoge verwachtingen gaan over (n)u

Lectoraat Didactiek van de hoge verwachtingen

- Retelsdorf, J., (2018). Gender-specific teacher expectations in reading—The role of teachers' gender stereotypes. *Contemporary Educational Psychology*, *54*, 212-220.
- Li, Z., & Rubie-Davies, C. (2017). Teachers matter: Expectancy effects in Chinese university English as-a-foreign-language classrooms. *Studies in Higher Education*, *42*, 2042–2060. doi:10.1080/03075079.2015.1130692
- Peterson, E.R., Rubie-Davies, C., Osborne, D., & Sibley, C., (2016). Teachers' explicit expectations and implicit prejudiced attitudes to educational achievement: Relations with student achievement and the ethnic achievement gap. *Learning and Instruction*, *42*, 123-140.
- Pit-ten Cate, I., & Glock, S. (2018) Teacher expectations concerning students with immigrant backgrounds or special educational needs. *Educational Research and Evaluation*, *24*, 277-294. doi:10.1080/13803611.2018.1550839
- Wang, S., Rubie-Davies, C., & Meissel, K., (2018) A systematic review of the teacher expectation literature over the past 30 years, *Educational Research and Evaluation*, *24*, 124-179, doi: 10.1080/13803611.2018.1548798
- Rubie-Davies, C. (2007). Classroom interactions: Exploring the practices of high- and low-expectation teachers. *British Journal of Educational Psychology*, *77*, 289–306. doi:10.1348000709906X101601
- Rubie-Davies, C. (2015). *Becoming a high expectation teacher. Raising the bar*. London & New York: Routledge.
- Schein, E. (2004). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Wiley and sons.
- Sluijsmans, D. M. A., & Segers, M. (2018). Toetsrevolutie in het Hoger Onderwijs: Inleiding. In D. Sluijsmans, & M. Segers (Eds.), *Toetsrevolutie, Naar een feedbackcultuur in het hoger onderwijs* Uitgeverij Phronese.
- Van den Bergh, L., Denessen, E., Hornstra, L., Voeten, M., & Holland, R. W. (2010). The implicit prejudiced attitudes of teachers: Relations to teacher expectations and the ethnic achievement gap. *American Educational Research Journal*, *47*, 497-527. doi:10.3102/0002831209353594
- Wang, S., Rubie-Davies, C., & Meissel, K., (2018) A systematic review of the teacher expectation literature over the past 30 years, *Educational Research and Evaluation*, *24*, 124-179, doi: 10.1080/13803611.2018.1548798